

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
_____ / Остапець Ю. О./
«____» _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Державна служба
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Управління територіальними громадами**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **28 Публічне управління та адміністрування** спеціальності **281 Публічне управління та адміністрування** освітньої програми «**Державна служба**».

Розробник: Кічера Надія Михайлівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління ФСН.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **політології і державного управління**

протокол № 14 від «27» червня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «29» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2,7 аудиторних – 48 самостійної роботи студента – 72	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	28	10
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Управління територіальними громадами» є засвоєння теоретичних основ та практичних механізмів управління територіальними громадами, загалом у сфері місцевого самоврядування, отримання навичок для стратегічного планування місцевого розвитку, ресурсного забезпечення даних процесів, розробки і прийняття управлінських рішень, у тому числі з широким залученням місцевої громадськості.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) *інтегральної компетентності:*

- здатність розв'язувати складні задачі й проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

2) *загальних компетентностей:*

- здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК-02);
- здатність розробляти та управляти проєктами (ЗК-03);
- здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні (ЗК-04);
- здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології (ЗК-05);
- здатність до професійного спілкування іноземною мовою (ЗК-06);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК-07);
- здатність до сприйняття змін, адаптації до нової ситуації та готовності приймати нестандартні рішення (ЗК-08);

3) *спеціальних компетентностей:*

- здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти (СК-01);
- здатність організувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери (СК-02);
- здатність організувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування (СК-03);
- здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях (СК-04);
- здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними (СК-05);
- здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України (СК-06);
- здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань

європейської та євроатлантичної інтеграції (СК-10);

- здатність дотримуватися морально-етичних засад у професійній управлінській, консультаційній, аналітичній та експертно-дослідницькій діяльності (СК-11);

- здатність оперативно вирішувати теоретичні, аналітичні, практичні задачі в багатонаціональному та соціально неоднорідному регіоні (СК-12);

- здатність застосовувати кращі практики публічного управління та адміністрування держав Європейського Союзу (зокрема, Карпатського Єврорегіону), а саме – Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі (СК-13).

Крім того, вивчення вказаної навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в особливостях управління, планування регіонального розвитку, зокрема і на рівні ТГ, раціонального та ефективного використання ресурсів на рівні територіальних громад, з метою якнайкращого забезпечення потреб населення, врахування їх думки в процесі прийняття управлінських рішень та стратегічного планування розвитку територіальної громади.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.01 Теорія та методологія публічного управління

ОК.03 Нормативно-правове забезпечення державної служби

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Державна служба», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.	ПРН-1
Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.	ПРН-4
Визначати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування та розвитку електронної демократії.	ПРН-5
Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи й технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських і загально- організаційних структур.	ПРН-6
Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.	ПРН-7
Представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.	ПРН-10
Розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні,	ПРН-11

економічні й екологічні наслідки варіантів рішень.	
Планувати і здійснювати наукові й прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування, включаючи аналіз проблематики, постановку цілей і завдань, вибір та використання теоретичних і емпіричних методів дослідження, аналіз його результатів, формулювання обґрунтованих висновків.	ПРН-12
Уміти оперативно й ефективно вирішувати теоретичні, аналітичні, практичні задачі в багатонаціональному та соціально неоднорідному регіоні.	ПРН-14
Використовувати досвід і кращі практики публічного управління та адміністрування регіонів сусідніх із Україною держав Європейського Союзу (зокрема, Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі).	ПРН-15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Управління територіальними громадами**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміння виробляти й аналізувати публічну політику та управління на регіональному рівні та рівні територіальних громад, володіти основами та технологіями прийняття управлінських рішень на рівні ОТГ.	ПРН-1
Знання особливостей використання сучасних статистичних методів, цифрових, інформаційно-комунікативних технологій в контексті публічного управління та адміністрування в територіальних громадах.	ПРН-4
Знання особливостей і пріоритетних напрямів впровадження електронного урядування, розвитку електронної демократії загалом на регіональному рівні з метою якісного надання послуг населенню.	ПРН-5
Знання теорії та можливих практичних механізмів ефективного управління ресурсами на регіональному рівні, володіти базовими навичками антикризового менеджменту на рівні територіальних громад, вміння застосовувати сучасні моделі, підходи й технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських і загально-організаційних структур на регіональному рівні.	ПРН-6
Уміння розробляти програмні документи щодо розвитку публічного управління та адміністрування в територіальних громадах, використовуючи сучасні, в тому числі, командні методи роботи.	ПРН-7
Уміння працювати «в» та «з» органами публічного управління й іншими організації публічної сфери на рівні територіальних громад.	ПРН-10
Уміння розробляти ефективні управлінські рішення на рівні територіальних громад, з урахуванням їх потреб, відповідно корелюючи дані процеси з інтересами держави, у тому числі по питанням європейської та євроатлантичної інтеграції; вміння оцінювати наслідки рішень, стратифікувати можливі альтернативи.	ПРН-11
Уміння виконувати наукові й прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування на рівні територіальних громад, розробляти відповідну методологію, оцінювати їх результати, формулювати відповідні обґрунтовані висновки та рекомендації.	ПРН-12
Уміння працювати в багатонаціональних, соціально неоднорідних,	ПРН-14

прикордонних регіонах та громадах.	
Уміння використовувати закордонний досвід публічного управління та адміністрування на місцевому рівні, зокрема країн-сусідів, держав Європейського Союзу.	ПРН-15

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- усний іспит;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- презентації результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичних робіт, письмове тестування.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
6	6	16	6	16		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
6	6	16	6	16		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні			1	10
Презентація	2	20		
Есе			1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50

Разом	100	100
--------------	------------	------------

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань, різних рівнів складності.

Перший рівень – це завдання тестового характеру, покликані оцінити загальний рівень засвоєння знань студентами з дисципліни відповідно до тематичного блоку модулю, який був розкритий на лекційних заняттях і обговорювався на семінарських заняттях. Перший рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 10 балів.

Другий рівень завдань понятійно-категоріального характеру, має на меті оцінити розуміння загальнотеоретичних основ управління територіальними громадами, зокрема релевантних понять та категорій. Другий рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 10 балів.

Третій рівень завдань модульної контрольної роботи складається із запитань творчо-описово-аналітичного характеру, які стосуються пройденого матеріалу та особливостей практичної реалізації управління та адміністрування в територіальних громадах, прийняття ефективних рішень, функціонування органів публічного управління на регіональному рівні загалом. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третій рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 30 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «*Положення про порядок та методик проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті*» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	Недиференційована
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування.

Територіальна громада як базовий суспільствоутворюючий елемент, основний стрижень місцевого самоврядування. Визначення територіальної громади. Права громад. Право на самоврядування.

Основні ознаки територіальної громади: а) інтеграційна ознака; б) територіальна ознака; в) інтелектуально-комунікативна ознака; г) функціонально-цільова ознака.

Територіальна громада як специфічний первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування. Механізми та засади функціонування територіальних громад. Спроможна громада. Показники спроможності територіальної громади. Особливості розвитку територіальної громади в умовах воєнного стану.

Тема 2. Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком.

Становлення демократичного громадянського суспільства та забезпечення стійкого розвитку. Актуальність узгодженості зв'язку держави як цілісної частини зі своїми елементами – гілками влади, рівнями управління та структурно-функціональними підрозділами. Основа структурування та функціонування апарату державної влади – єдність принципів централізації та децентралізації. Апарат державного управління. Співвідношення концентрації влади і її децентралізації. Можливі виклики децентралізації.

Централізація в системі публічного управління. Характерні риси централізації. Організуючий момент централізації в державному управлінні.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах

Головні елементи стратегії управління ТГ: самостійність, ефективність, управлінські інновації, швидкість та обґрунтування прийняття рішень. Менеджмент даного сектору. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування. Реформа з децентралізації влади. Правове регулювання діяльності ТГ.

«План законодавчого забезпечення реформ в Україні». Нове трактування адміністративно-територіальних одиниць. Реорганізація місцевих державних адміністрацій в органи контрольного-наглядового типу та питання утворення виконавчих обласних і районних рад. Творення виконавчих обласних і районних рад. Основні положеннями Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Гарантії, які забезпечують стабільність і дієздатність територіальних громад, формування ефективних рад і їхніх виконавчих органів. Головне завдання територіальних громад.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад». Інші законодавчі акти, які регламентують передачу управління від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Зміна матеріально-фінансового стану. Посилення функціональної спроможності місцевого самоврядування. Необхідність покращення функціонування територіальних громад через законодавчі ініціативи: «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеву службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцевий референдум», «Про муніципальні варти», «Про державний нагляд за законністю рішень органів місцевого самоврядування» тощо.

Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах в умовах війни та в поствоєнний період в Україні.

Тема 4. Функціонування територіальних громад в європейських країнах.

Практика розробки та прийняття багатосторонніх міжнародних договорів держав-членів Ради Європи, що визначають законодавчі орієнтири та політику в галузі місцевої і регіональної демократії. Акцент на адміністративно-територіальний устрій. Поділ території держави на відповідні адміністративно-територіальні одиниці. Створення умов для формування найбільш ефективної системи публічної адміністрації, заснованої на врахуванні географічних, демографічних, економічних, соціальних, культурних та інших особливостей територіальних одиниць. Раціональна територіальна організація держави.

Адміністративно-територіальний устрій значної частини провідних країн світу. Реформування системи територіальної організації влади. Приклади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи, Балтії та Скандинавії.

Тема 5. Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах.

Громадянське суспільство. Відносини органів публічної влади та громадян з метою вирішення питань організації життєвого простору. Вирішення питань місцевого значення. Особливості та проблеми певної території. Розробка найбільш раціональної й ефективної тактики реалізації державних стратегій і програм. Залучення до цього процесу різних інституцій громадянського суспільства. Рівні й органи публічного управління. Органи публічного управління низового рівня. Місцева рада (сільська, селищна, міська). Сільський, селищний, міський голова. Виконком. Інші інституції управління в громаді. Посадові особи. Органи місцевого самоврядування та органи державної влади. Ставлення громадян до ініціатив органів публічної влади, внесення пропозицій щодо корегування прийнятих рішень.

Реформа місцевого самоврядування, європейський та національний досвід. Державна політика у цій сфері. Повноваження, ресурси та відповідальність.

Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах.

Ресурсне забезпечення. Доступність та використання ресурсів, існування управлінського механізму. Інформаційна база ресурсного потенціалу регіонів (розмір, структура, динаміка, баланс, джерела формування, форма власності).

Ресурсний потенціал регіону/міста/села. Інформаційні документи ресурсного потенціалу. Матеріальні ресурси: природно-сировинні (природна, економічна ознака), майнові (комунальна власність – ефективна оренда, спільне використання, корпоратизація, продаж нерентабельних об'єктів), інфраструктурні (виробнича, управлінська, ринкова, соціальна, екологічна).

Людські ресурси: чисельність населення, режим відтворення населення, статеві-вікова структура, система розселення, рівень урбанізації, рівень освіти, професійна кваліфікація, доходи та витрати, життєвий рівень населення, забезпеченість соціальними послугами.

Трудові ресурси: частина населення, здатна працювати (загальна чисельність, рівень зайнятості, склад за статтю та віком, галузева структура зайнятості, рівень освіти & професійна підготовка).

Фінансові ресурси: фінансові ресурси місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, неурядових організацій, фізичних осіб, іноземних держав та міжнародних організацій.

Джерела фінансування – бюджетні, інвестиційні, кредитні, грантові.

Управління ресурсами громади в умовах воєнного стану.

Тема 7. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах.

Ефективні системи управління. Динамічні процеси інформатизації та поширення інформаційно-комунікативних технологій. Гнучка система реагування та співпраці. Збір, аналіз

та використання інформаційних ресурсів. Умови функціонування та ефективного виконання повноважень органами державної влади різних рівнів, органами місцевого самоврядування.

Ефективна та якісна система інформаційного-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади. Впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій в управлінській діяльності. Забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття державних управлінських рішень на всіх рівнях. Інформаційні потреби державних службовців та інших категорій громадян. Об'єктивне формування громадської думки щодо діяльності органів влади, а також послуг, які вони надають.

Тема 8. Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами.

Форми реалізації місцевого самоврядування.

Представницька демократія. Формування представницьких органів на місцях – місцевих рад. Територіальні громади (ТГ) як головний суб'єкт місцевого самоврядування.

Пряма (безпосередня) демократія. Форми безпосередньої участі громадян у вирішенні державних чи місцевих справ. Рекомендації Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті». Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян».

Зарубіжний досвід громадської участі. Громадська участь як джерело додаткового інтелектуального ресурсу для ради ТГ. Найбільш поширені форми прямої (безпосередньої) демократії.

Тема 9. Сталий розвиток територіальної громади.

Основні засади сталого розвитку територіальних громад та визначення принципів такого типу розвитку. Запровадженню управлінських заходів щодо наближення функціонування територіальної громади до його більш досконалої моделі. Конкретні управлінські кроки, що розкриваються через механізми державного управління.

Управління розвитком. Чинники сталого розвитку територіальної громади. Інструменти впливу на кожен чинник. Заходи, що передбачають врегулювання відносин на рівні територіальної громади. Теоретично обґрунтована та підкріплена світовим досвідом практика суспільного управління. Статут і Стратегія сталого розвитку.

Місцеві та регіональні механізми ефективного урядування: забезпечення стійкості, можливі виклики та загрози.

Тема 10. Стратегічне планування розвитку територіальної громади.

Планування територіального розвитку як функція управління. Умови формування майбутнього розвитку своїх територій та визначення етапів його досягнення. Стратегічне планування розвитку територій як процес передбачення майбутнього та його досягнення. Розробка, затвердження та реалізація стратегії та стратегічного плану розвитку території. Стратегічний план. Його узгодження зі всіма основними групами та прошарками населення. Його реалізація. Особливості стратегічного планування розвитку різних секторів життєдіяльності громади в умовах воєнного стану.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	11	2	2			7
Тема 2. Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	11	2	2			7
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	11	2	2			7
Тема 4. Функціонування територіальних громад в європейських країнах	11	2	2			7
Тема 5. Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	13	4	2			7
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	59	14	10			35
Модуль 2						
Тема 6. Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	13	4	2			7
Тема 7. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах	11	2	2			7
Тема 8. Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	11	2	2			7
Тема 9. Сталій розвиток територіальної громади	12	2	2			8
Тема 10. Стратегічне планування розвитку територіальної громади	12	2	2			8
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	61	14	10			37
Разом за семестр	120	28	20			72

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання: заочна				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1					
Тема 1. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	10				10
Тема 2. Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	12	2			10
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	12				12
Тема 4. Функціонування територіальних громад в європейських країнах	12				12
Тема 5. Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	13	2	1		10
Тема 6. Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	12	2			10
Тема 7. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах	12				12
Тема 8. Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	13	2	1		10
Тема 9. Сталий розвиток територіальної громади	11		1		10
Тема 10. Стратегічне планування розвитку територіальної громади	11		1		10
Модульна контрольна робота	2	2			
Разом за модуль	120	10	4		106
Разом за семестр	120	10	4		106

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	2	
2	Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	2	
3	Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	2	
4	Функціонування територіальних громад в європейських країнах	2	
5	Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	2	1
6	Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	2	
7	Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення	2	

	функціонування органів публічного управління в територіальних громадах		
8	Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	2	1
9	Сталий розвиток територіальної громади	2	1
10	Стратегічне планування розвитку територіальної громади	2	1
	Разом	20	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	7	10
2	Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	7	10
3	Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	7	12
4	Функціонування територіальних громад в європейських країнах	7	12
5	Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	7	10
6	Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	7	10
7	Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах	7	12
8	Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	7	10
9	Сталий розвиток територіальної громади	8	10
10	Стратегічне планування розвитку територіальної громади	8	10
	Разом	72	106

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і семінарських занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Адміністративне управління територіальними громадами : навч. посіб. / В. М. Бабаєв та кол. авт. ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 292 с.
2. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / авт. кол.: [Л. В. Гонюкова, В. М. Козаков, В. А. Ребкало та ін.]; за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
3. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / за заг. ред. В. М. Олуйко. Київ: Ваіте, 2017. 432 с.
4. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. Публікація видана за фінансової підтримки Уряду Швеції. SKL International 2016, оновлене видання 2020. 84 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf
5. Нагаєв В. М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2018. 278 с. URL: http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1076/1/ЕЛЕКТР._ПОСИБ._ПУБЛ._АДМ._2018_.PDF.
6. Павлов О.І., Павлова І.О. Об'єднані територіальні громади України в системі публічного управління. *Державно-управлінські студії*. 2019. №5. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pavlov.pdf>
7. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.
8. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 246 с.
9. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 3. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 155 с.
10. Реформа з децентралізації: перехід від добровільного об'єднання територіальних громад до адміністративного укрупнення територіальних громад та районів: посібник щодо розгляду окремих спорів, обумовлених змінами в адміністративно-територіальному устрої України, що відбулися у 2020 році). 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/750/Posibnyk_perekhid_vid_dobrovilnogo_obiednannia_do_administrativnogo_ukrupnennia__1_.pdf
11. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. Методичне забезпечення. Міністерство розвитку громад та територій України. URL:

<https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-rozvytku-terytorialnyh-gromad/metodychne-zabezpechennya/>

12. Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація: конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/734/lections-for-students_for-web-2020.pdf
13. Ткачук А., Ткачук О., Дятленко С. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Матеріали для вчителів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 224 с.
14. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. К., 2017. 129 с.

Допоміжна література

1. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2 (22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/21.pdf)
2. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень. *Наукові розвідки з державного управління: зб. наук. пр.* 2015. № 1. С. 8-26.
3. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. К., 2014. 37 с.
4. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
5. Вакуленко В. П., Берданова О. А. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ: Проєкту міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», 2012. 92 с.
6. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики / посібник. За підтримки програми USAID DOBRE. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
7. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с.
8. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 210 с.
9. Карпа М.І. Розвиток публічної служби в Україні: компетенційний підхід: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 264 с.
10. Кириленко. О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад: [навч. посібн.] / О. Кириленко, Малиняк Б. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>
11. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. *Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової*. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133.
12. Кондратинський О.С. Термінологічний аналіз понять «громадянське суспільство» та «територіальна громада». *Аспекти публічного управління*. Д.: 2015. № 11–12. С. 14– 20.

13. Куценко Т.Ф. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 64–70.
14. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>
15. Нагорний С. «Перекроювання» у країнах Вишеградської групи: висновки для України. URL: <http://icps.newagelab.com.ua/pub/files/113/79.pdf>
16. Олексюк Г.В., Попадинець Н.М., Самотій Н.С. Управління територіальними громадами на засадах територіального маркетингу: теоретико-методологічні аспекти. *Регіональна економіка*. 2021. №3. С. 15-27.
17. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 466 с.
18. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика / за заг. редакцією Л. Прокопенка. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018. 316 с.
19. Практичні рекомендації з розробки системи управління електронними ресурсами за допомогою цифрових технологій, проєктів просторового планування та інтегрованого підходу. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/praktychni-rekomendatsiyi-z-rozrobky-systemy-upravlinnya-elektronnymy-resursamy?fbclid=IwAR1IJxalxd-SOAFIVOCIS8QThTLxVr95xz7hoAyOFTGNyutzQ9qilmnEKZ1M>
20. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
21. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Monografija_2017.pdf
22. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали ІV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>
23. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021–2027 років. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-napolityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/regionalni-strategiyi-rozvytku-naperiod-do-2027-roku/regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/>
24. Родченко В.Б. Реалізація, моніторинг і оцінювання стратегії розвитку підприємництва в об'єднаних територіальних громадах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Міжнародні економічні відносини і світове господарство». 2018. Вип. 19, ч. 2. С. 162–167.
25. Спасів Н.Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.

26. Старости: проблемні питання громад та роз'яснення АМУ. Видання здійснене в рамках Проекту USAID ПУЛЬС. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/713/pp_210_210_puls.pdf
27. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. Суми: Університетська книга, 2013. 354 с.
28. Теорії, технології та особливості реалізації адміністративних реформ у стрижневих країнах світу: монографія / автор. кол.: В.І. Шарий, О.В. Черевко, В.М. Мойсієнко. Черкаси, 2017. 316 с.
29. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.
30. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решевець / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.
31. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. Київ: К.І.С., 2017. 932 с.
32. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с.
33. Ткачук А.Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/84/Strategichne-planuvannya.pdf>
34. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Публічне адміністрування: теорія та практика, 2019, вип. 2(22) 9 Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
35. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А.Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТИМРАНИ, 2015. 216 с.
36. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 с.
37. Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.
38. Якобчук В. П., Тищенко С. В., Захаріна О. В. Управління територіальними громадами в умовах інтелектуалізації економіки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1200>

Методична література

1. Довідник магістра: спеціальність «Публічне управління та адміністрування» в УжНУ. 2021 – 2022 навчальний рік: навчально-методичний посібник / За заг. ред. і впоряд. Маріана Токаря; розробники програм і каталогу навч. дисц. С. Асланов, В. Буркало, І. Вегеш, Є. Гайданка, Н. Кічера, Г. Кумар, Ю. Остапеч, О. Сурніна-Далекорей, К. Червеняк, І. Черленяк; Каф. політол. і держупр. УжНУ. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 400 с.

2. Кічера Н. Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 58; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2022. 74 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бюджетний Кодекс України № 2456-VI від 08 лип. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/>
3. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. Бібліотека. URL: <https://hromady.org/pro-associaciyu/biblioteka/>
4. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
5. Децентралізація. Бібліотека. URL: https://decentralization.gov.ua/library?year=&library_category=&library_source=&library_theme=&library_type=&library_name=
6. Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/dajdzhesti-voyennogo-stanu/>
7. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
8. Звіт щодо розробки системи оцінки ефективності територіальних громад (пілотний проєкт). URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/798/Report_PMS_Pilot_29.12.2021_final_Ukr.pdf
9. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 10 січня 2022 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/800/10.01.2022.pdf>
11. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
12. Посібник з основ управління людськими ресурсами для територіальних громад. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/767/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_HR.pdf
13. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
14. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 6 сер. 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text>
15. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 сер. 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>
16. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

17. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)